

27. FEBRUAR – 5. MARS 2009
NUMMER 9 / 56. ÅRGANG

nyttid

www.nyttid.no

MAKT, IDEER, RESSURSER OG GLOBALE PERSPEKTIVER

Neste uke får Regjeringen tre nye rapporter som skal sikre oljeutvinning i Lofoten. Den mektige oljelobbyen bruker millioner på å overbevise det norske folk. Slik vinner de fram.
Side 20-26

David mot Goliat

Jagland i Nobel-strid om fredspris 8

Finnes norsk sex? 50

Ny Tid-spaltist i Venezuela: Chavez' farlige seier 27

Tar oppgjør med røverøkonomien på norsk 48

Er menn født voldelige? 28

+ Med 36 ekstra sider!

KULTMAG

Norges kulturmagasin

Arbeidslivets kulturseilas

Til en bedrift nær deg

Grimstad: Internasjonal kulturlandsby i fjæra

Intervjuet: Sidsel Hindal, Kulturminneåret 2009
Vond lukt og andre kulturminner

KR 39

– Helt på jordet om partnerdrap

Kriminolog Vibeke Ottesen bidrar til å opprettholde kjønnsstereotyper når hun forklarer menns partnerdrap med evolusjonsbiologi, mener kjønnsforskere.

AV MIRIAM STACKPOLE DAHL

Kvinnedrap. – En stor svakhet ved den evolusjonsbiologiske forklaringen er at den ikke kan forklare hvorfor ikke flere menn dreper partneren sin når hun forlater ham. I Norge i dag er det jo over 10.000 par som skiller seg og i tillegg kommer oppløste samboerskap, men de aller fleste menn takler det, sier mannsforsker og sosiolog Knut Oftung.

Forrige uke skrev Ny Tid om den høye andelen kvinnedrap i Norge. Mens det på verdensbasis drepes langt flere menn enn kvinner, er andelen kvinner som blir ofre for drap, høy i Norge. En forklaring er at mens antallet drap på menn har gått ned, drepes det fortsatt like mange kvinner. Tall fra Kripas viser at de som dreper, først og fremst er menn. Kun åtte prosent av drapene de siste ti årene er utført av kvinner.

Overfor Ny Tid begrunnet Kriminolog Vibeke Ottesen, som står for den kvantitative delen av kartleggingen av partnerdrap i Norge, det faktum at flere menn dreper sin partner enn omvendt, med evolusjonsbiologiske forklaringsmodeller.

«Mannen har historisk hatt behov for å kontrollere sine partnere for å sikre reprodutiv suksess – altså antall barn. For mannen har det alltid vært viktig at partneren hans ikke er utro eller forlater ham til fordel for en annen mann. Kvinner har ikke vært like avhengig av at partneren er seksuelt trofast for å få barn og reagerer dermed ikke like aggressivt på å bli forlatt», uttalte Ottesen.

Det er dette flere kjønnsforskere og andre som jobber med partnervold, nå reagerer på.

Mer enn halvparten av partnerdrapene i Norge de siste årene har skjedd i forbindelse med samlivsbrudd. Oftung, som jobber som rådgiver i Likestillings- og diskrimineringsombudet, mener det blir for enkelt å forklare menns drap på kvinner ut fra biologiske behov for kontrollere partneren for å sikre seg barn. Man må se på intensjonene bak mannens handlinger og kulturen som legger til rette for volden, mener han.

Oftung får støtte fra kjønnsforsker Jørgen Lorentzen ved Senter for tverrfaglig kjønnsforskning som mener en evolusjonsbiologisk forklaring i dette tilfellet er helt på jordet.

– Problemet med en slik teori er at den ikke er knyttet til faktiske forhold, men svever i et teoretisk univers. For å forklare og forebygge vold og drap på kvinner må man finne svar i intervjuer med menn og kvinner som opplever dette, sier Lorentzen.

Han mener en evolusjonsbiologisk

forklaring har store problemer med å forklare hvorfor også menn opplever vold i nære relasjoner. En undersøkelse fra Norsk institutt for by- og regionsforskning viser at én av fem menn og én av fire kvinner har vært i forhold der de har opplevd vold eller trusler om vold.

– Opprettholder kjønnsstereotyper

– Dette følger ikke annen forskning på drap og vold i parforhold. Der har man vært mer opptatt av mannen og hans bakgrunnshistorie, særlig hans voldserfaringer. Hovedforklarin-

gen er hvordan menn takler tapet av kontroll når partneren forlater dem, sier psykolog og prosjektleder i Alternativ til vold, Pål Kristian Molin.

Han har jobbet med menn som utøver vold mot partnere de siste ti årene og er opptatt av spørsmål om menn og maskulinitet knyttet til voldsproblematikk. Molin mener, som Oftung, at en evolusjonsbiologisk forklaring ikke bidrar til å forklare drap nettopp fordi de fleste menn takler en bruddsituasjon uten å ty til vold.

– Ved å si «sånn er menn» bidrar en evolusjonsbiologisk forklaring til å opprettholde slike kjønnsstereotyper som for eksempel boken Menn er fra Mars, Kvinner er fra Venus, presenterer, sier Molin.

Han mener det med Ottesens evolusjonsbiologiske forklaring blir vanskelig å tro på at det kan skje endringer i volds- og drapstallene.

– Men vi vet at både arv og miljø teller, og det er fullt mulig for menn å endre adferd, sier Molin.

Kjønnsforsker Lorentzen er enig i at det er mulig å endre menns voldelige adferd. Han mener en evolusjonsbiologisk tilnærming derimot bidrar til et generaliserende perspektiv på kjønn

som trekker fokus bort fra kunnskap som kan bidra til endret adferd.

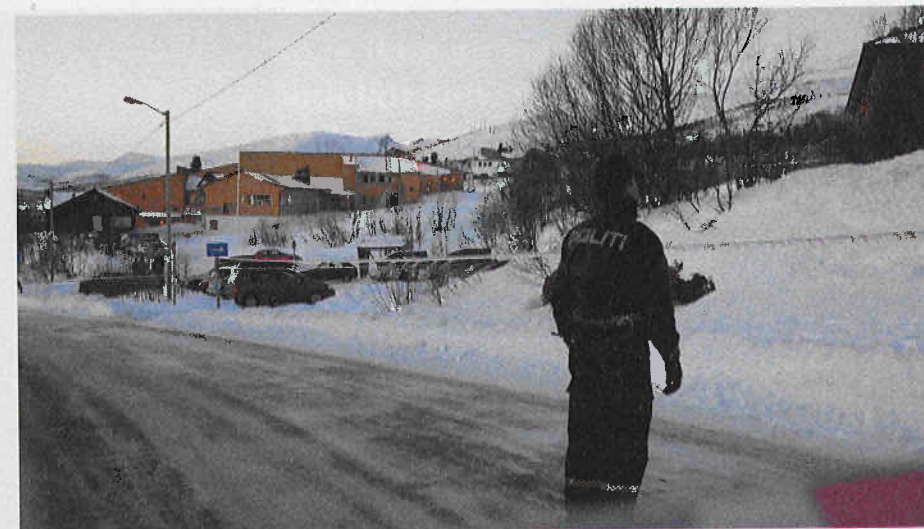
– Misforstått

Vibeke Ottesen slår tilbake mot kritikken. Hun er lei av å bli beskyldt for å være deterministisk og ikke ta hensyn til miljø i sine forklaringer.

– Min evolusjonsbiologiske forklaring ser absolutt på miljøfaktorer. Den viser bare hvorfor akkurat disse miljøfaktorene slår ut. Miljø er en risikofaktor. Evolusjonsbiologien kan forklare hvorfor det trigger mannen mer at kvinnen forlater ham enn at hun har overtrukket mesterkortet hans, sier Ottesen og understreker at hun overhodet ikke mener at drap og vold er i menns natur i forbindelse med at de blir forlatt.

– Drap skjer i ytterste konsekvens og forklares best ved å se på hvordan arv og miljø spiller sammen. Forklaringen er ikke enkel, her må man forstå både biologi og historiske miljøfaktorer som trigger følelsene, sier hun.

Ifølge Ottesen kan ikke evolusjonsbiologien forutse den individuelle manns reaksjoner på seksuell sjalusi, men teorien kan forutsi at menn heller enn kvinner vil ty til drap og vold. Kri-

BILDE: I slutten av januar ble en kvinne drept av sin tidligere kjæreste utenfor Slettaelva barneskole i Tromsø. Mer enn halvparten av alle partnerdrap i Norge skjer etter samlivsbrudd. FOTO: SCANPIX

– **PÅ JORDET:** Kjønnsforsker Jørgen Lorentzen mener Vibeke Ottesens analyse er hårreisende feilaktig. FOTO: UIO

KRITISK: Tove Smaadahl i Krisesentersekretariatet. FOTO: SCANPIX

minologen innrømmer at hennes tilnærming er kontroversiell, men hevder at man med en evolusjonsbiologisk tilnærming har funnet ut av sammenhenger andre forskere ikke tidligere har funnet svar på.

Evolusjonspsykologer har for eksempel funnet ut at barn med steforeldre er mer utsatt for både vold og drap og at kvinner i parforhold der det er stor aldersforskjell, er mer utsatt for det samme. Dette er derfor noen av forholdene Ottesen vil se på når hun skal gå gjennom barne- og partnerdrap i Norge de siste 28 årene.

– Det er heller ikke riktig å si at min tilnærming ikke åpner for at adferd kan endres. Med kunnskap om risikofaktorer kan man også bedre skreddersy forebyggende tiltak, både for menn og kvinner, sier Ottesen.

Maktperspektiv

Leder for Krisesentersekretariatet, Tove Smaadahl, er heller ikke enig i den biologiske forklaringen på

drap på kvinner. Hun mener man må se på drapene i et maktperspektiv.

– I en hver kultur er forskjellene mellom kjønnene en menneskeskapt, for ikke å si mannskapt, sosial konstruksjon. Vi trenger derfor forskning som integrerer drap på kvinner i et makt- og kjønnsperspektiv, sier Smaadahl til Ny Tid.

Molin i Alternativ til vold mener det er bekymringsfullt dersom Ottesens kartlegging av partnerdrap skulle ende med en ensidig evolusjonsbiologisk konklusjon. Ottesen avviser at det er grunn til bekymring.

– Jeg skal gjennomføre en helt ordinær drapsundersøkelse og rapporten og tallene jeg skal gi til Justisdepartementet, skal presentere risikofaktorer, ikke inneholde noen spesiell teori. Dette er ikke noe korstog for evolusjonsbiologi i Norge, sier Ottesen.

Hun understreker likevel at en evolusjonsbiologisk tilnærming har vist seg nyttig i internasjonal drapsforskning. ■

– **Ved å si «sånn er menn» bidrar en evolusjonsbiologisk forklaring til å opprettholde kjønnsstereotyper. Pål Kristian Molin, Alternativ til vold**

Faksimile fra Ny Tid nr. 8/2009.